

Till

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Ert diarienummer U2025/00401

Yttrande över betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)

Sammanfattning

Föräldraalliansen Sverige ställer sig bakom målsättningen att skapa ett mer rättvist och rättvisande betygssystem. Som företrädare för vårdnadshavare betonar vi att alla förändringar i betygssystemet måste utgå från barnets bästa och erkänna föräldrarnas roll som medaktörer i barnets utbildning. Ett betygssystem måste upplevas som begripligt, rättvist och legitimt – annars undergrävs dess syfte.

Återkoppling och insyn

- Det nya systemet måste skapa tidig, kontinuerlig och begriplig återkoppling till både elever och vårdnadshavare.
- Återkopplingen ska inte komma först vid betygssättning – den måste stödja elevens lärande längs hela vägen.

Skolstress

- Skolrelaterad stress, särskilt kopplad till prov och betyg, är ett växande problem.
- Betygssystemet måste främja trygghet, förutsägbarhet och lärande, inte öka pressen.
- Särskilt utsatta grupper (flickor, elever med NPF, flerspråkiga elever) måste uppmärksammas.

Meritvärdesberäkningens komplexitet

- Det föreslagna systemet för meritvärdeskalibrering är svårförståeligt och otydligt för elever och föräldrar.
- Denna brist på transparens riskerar att skapa frustration, felval och ökad press.
- Systemet måste kompletteras med verktyg, simuleringar och klarspråklig information.

Implementering och legitimitet

- Ett nytt betygssystem måste förankras i praktiken och vara begripligt för både lärare, elever och föräldrar.
- Implementeringen bör ske etappvis och följas upp ur elevhälsa- och likvärdighetsperspektiv.
- Föräldrarepresentanter bör delta i referens- och uppföljningsgrupper.

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker särskilt:

- Införandet av en tio-gradig betygsskala.
- Nya betygskriterier som är samma för alla ämnen och årskurser.
- Införande av meritvärdeskalibrering i grundskolan, gymnasieskolan och komvux.
- Förslag om ändringar i nationella provsystemet och trendmätning.
- Hantering av betyg i situationer då nationella prov inte kan genomföras.

Övergripande synpunkter

Vi ser tre huvudsakliga skäl till att mäta och bedöma elevers kunskaper:

- För elevens lärande och självinsikt – Eleven måste ges möjlighet att förstå sin egen utveckling, veta vad som fungerar bra och vad som behöver förbättras. Bedömning ska främja lärande, inte bara dokumentera det.
- För urval till nästa utbildningsnivå – Betyg ska användas för rättssäkert urval till gymnasium, högskola eller annan fortsatt utbildning. För detta krävs likvärdighet i hela landet.
- För att följa och förbättra skolans kvalitet – Rättvisande betyg är ett av få mått som kan användas för att bedöma om skolan fullgör sitt uppdrag.

Mot denna bakgrund vill vi särskilt understryka två områden där vi anser att utredningen lämnar brister i tydlighet:

Behovet av tidig och kontinuerlig återkoppling

Ett fungerande betygssystem kan inte bara vara ett slutligt urvalsinstrument. Det måste också vara ett verktyg för att stödja elevernas utveckling under hela utbildningen. Vi efterlyser därför konkreta förslag på hur det nya systemet ska främja tidigare och mer systematisk återkoppling – inte minst i mellanåren och inför viktiga betygssättande terminer. Föräldrar behöver kontinuerlig och begriplig information om hur deras barn ligger till i relation till målen, för att kunna stötta lärandet i vardagen.

Hur ska det nya systemet bidra till minskad skolstress?

Utredningen beskriver skolstress som ett reellt och växande problem, men ger begränsad vägledning om hur det nya betygssystemet ska bidra till att minska trycket på eleverna. Vi vill se att det tydligt redovisas:

- hur betygssystemet kan bidra till att stärka trygghet och förutsägbarhet för elever
- hur språk och kriterier görs begripliga för att undvika oro kopplad till tolkning av vaga formuleringar
- hur man säkerställer att fler betygssteg inte leder till ökad prestationsångest, särskilt bland yngre elever och elever med särskilda behov

Förslag till åtgärder och rekommendationer

Föräldraalliansen Sveriges förslag:

- Stärk återkopplingen – inför strukturer för tidig och löpande bedömning.
Skolverket bör ges i uppdrag att utveckla riktlinjer och verktyg för formativ återkoppling som är tydlig, regelbunden och tillgänglig för både elev och vårdnadshavare.
- Tydliggör hur fler betygssteg ska hanteras för att undvika ökad stress.
Regeringen bör säkerställa att införandet av fler betygssteg föregås av en noggrann analys av hur detta kan påverka elevernas psykiska hälsa – inklusive stress, prestationsångest och känsla av otillräcklighet – särskilt bland yngre elever och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.
- Utveckla stödmaterial i klarspråk – på flera språk och för flera nivåer.
Skolverket bör få ett särskilt uppdrag att producera lättillgängligt material om betygskriterier och bedömning.
- Föräldrainflytande i implementering och uppföljning.
Regeringen bör inkludera föräldrarepresentanter i referensgrupper vid införande av det nya betygssystemet.
- Mät reformens effekt på elevhälsa och tillit.
Regeringen bör uppdraga åt Skolverket att följa upp hur det nya systemet påverkar elevstress, motivation och tillit.

Meritvärdesberäkningens komplexitet – ett hinder för förståelse och förutsägbarhet

Föräldraalliansen Sverige ser med oro på att det föreslagna systemet för kalibrering och beräkning av meritvärde är så pass komplext att elever och vårdnadshavare inte kommer kunna få klarhet i elevens slutliga meritvärde förrän efter terminsslutet. Detta innebär att möjligheten till förutsägbarhet, planering och meningsfull återkoppling under läsåret kraftigt begränsas.

Vi vill understryka att förståelse för systemet är en rättvisefråga. Ett system som kräver statistisk expertis eller tillgång till specialpedagogisk eller administrativ tolkning gynnar i praktiken de elever

vars föräldrar har stark utbildningsbakgrund, god tillgång till skolresurser eller extra stöd. För många andra riskerar det att skapa frustration, misstro och i värsta fall felaktiga studie- eller yrkesval.

Dessutom skapar osäkerheten om meritvärdets utfall en press på både elever och vårdnadshavare, särskilt i slutet av skolgången. Ett betygssystem ska inte bara vara tekniskt korrekt – det måste upplevas som begripligt och hanterbart i praktiken.

Förslag för ökad förståelse och tillit

För att säkerställa att det nya systemet blir begripligt och rättvist i tillämpningen föreslår Föräldraalliansen Sverige följande:

- **Simulering och visualisering**
Utveckla digitala verktyg där elever och vårdnadshavare löpande kan simulera ett preliminärt meritvärde baserat på aktuella betyg och tillgängliga provresultat. Detta ger en indikation under terminens gång, även om slutlig kalibrering sker senare.
- **Pedagogiskt informationsmaterial**
Skolverket bör ta fram klarspråkliga informationspaket om hur kalibrering och meritvärdesberäkning fungerar, inklusive filmer, exempel och vägledning på flera språk.
- **Tydlig skolkommunikation**
Huvudmän och skolor bör få i uppdrag att integrera information om betyg och meritvärden i elev- och utvecklingssamtal, så att insynen ökar kontinuerligt.
- **Tidsmässig anpassning av antagningen**
Överväg möjligheter till att anpassa tidsramarna för antagningsprocesser så att elever hinner ta del av sitt slutgiltiga meritvärde innan valet av utbildning blir bindande.

Vikten av långsiktig och inkluderande implementering

Vi vill avslutningsvis betona att systemets legitimitet och funktion hänger på hur väl det förankras i praktiken. Föräldrar måste ses som en resurs i implementeringen. Därför bör:

- föräldrarepresentanter inkluderas i referens- och uppföljningsgrupper, både nationellt och lokalt,
- lärarna få stöd att kommunicera systemets innebörd på ett begripligt sätt, och
- implementeringen ske etappvis med pilotverksamheter och utvärderingar innan fullskalig lansering.

Ett nytt betygssystem får inte bara fungera på papper – det måste fungera i verkligheten, för alla elever och alla familjer.

Synpunkter

9.2 En betygsskala 1–10

Förslag: Vid betygssättning inom grundskolan, anpassad grundskola, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och anpassad utbildning på gymnasial nivå ska tio betygssteg användas.

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker förslaget.

9.3.1 Nya betygskriterier som är stödjande vid betygssättningen

Förslag: Betygskriterierna ska vara desamma för samtliga ämnen och årskurser i grundskolan, anpassad grundskola, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och anpassad utbildning på gymnasial nivå.

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker förslaget.

10.1 Meritvärdeskalibrering

Förslag: Det ska införas en ny modell för beräkning av det meritvärde som ska ligga till grund för antagning och urval till gymnasieskolan.

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker förslaget.

11.2 Meritvärdeskalibrering i gymnasieskolan

Förslag: Det ska införas en ny modell för beräkning av det meritvärde som ska ligga till grund för antagning och urval till högre utbildning.

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker förslaget.

12 Förslag på hantering när betygsvärden inte kan kalibreras eller nationella slutprov inte kan genomföras

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker i allt väsentligt utredningens förslag.

13.3 Meritvärdering i komvux på gymnasial nivå

Förslag: I kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska meritvärden beräknas enbart utifrån en elevs genomförda nationella slutprov.

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker förslaget.

14 Förslag på regelverk för betyg efter prövning och möjligheter att göra om nationella slutprov

15 Förslag på ändrade behörighetsregler för antagning till gymnasieskolan och till högre utbildning

16 Förslag på reglering av betygssättning

17 Förslag på ändringar i det nationella provsystemet

18 Ett nytt system för trendmätning av kunskaper

Föräldraalliansen Sverige delar i all väsentligt utredningens bedömningar och förslag.

19 Prov-, betygs- och bedömningsstress

Föräldraalliansen Sverige välkomnar att utredningen i Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18) utförligt behandlar frågan om skolrelaterad stress, särskilt kopplad till prov, betyg och bedömning. Det är avgörande att betygssystemet inte bara bedöms utifrån teknisk eller statistisk träffsäkerhet – utan även utifrån hur det påverkar barn och ungas psykiska hälsa.

Vi ser med oro på den ökande skolstressen bland elever, särskilt i högstadiet och gymnasiet. Många elever upplever att betygsresultat är avgörande för framtiden och att ett enda provtillfälle kan få alltför stor betydelse. Denna upplevelse förstärks av otydliga kriterier, stora konsekvenser kopplade till enskilda bedömningar samt bristande återkoppling.

Särskilt utsatta är flickor, elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt elever med annat modersmål. Dessa grupper riskerar att drabbas oproportionerligt hårt av ett betygssystem som inte är förutsägbart, begripligt och anpassat efter olika behov.

Vi vill därför betona följande:

- Betygssystemet ska utformas så att det främjar trygghet och lärande – inte stress och prestationsångest.
- Bedömning måste ses som ett verktyg för lärande, inte enbart som ett instrument för urval och kontroll.
- Antalet betygssteg bör inte bli så många att eleven upplever ständig osäkerhet om var hen befinner sig, vilket kan urholka motivationen och skapa ohälsa.
- Återkoppling och betygskriterier måste vara tydliga och förståeliga, så att både elever och föräldrar vet vad som krävs och hur man kan utvecklas.

Vi uppmanar regeringen att väga in elevhälsoperspektivet vid varje beslut om förändringar i betygssystemet – och att följa upp reformens effekter på elevernas välbefinnande, stressnivåer och upplevda trygghet i skolan.

Stockholm 2025-06-19

Gabriella Mattsson
Ordförande

Föräldraalliansen Sverige är en nationell intresseorganisation för föräldrar och föräldrasammanslutningar och utgör ett samarbetsorgan för dessa.

Förbundets övergripande ändamål är att ur ett föräldraperspektiv verka för en utveckling av samhället som främjar varje barns allsidiga utveckling, lärande och hälsa.

Förbundet är partipolitiskt, fackligt och religiöst obundet.